

UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA

TAJA POŽRU

PRAVNI VIDIKI LASTNIŠTVA ŽIVALI – s
primerjavo ureditve v Italiji

Diplomsko delo

Maribor, 2015

UNIVERZA V MARIBORU
PRAVNA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
PRAVNI VIDIKI LASTNIŠTVA ŽIVALI – s
primerjavo ureditve v Italiji

Študent: Taja Požru
Številka indeksa: 71185869
Študijski program: UNI-B1-PRAVO
Mentor: dr. Rajko Knez

Maribor, 2015

*"Življenju ni že unaprej namenjeno,
da postane breme za mnoge in praznik za nekatere,
ampak da za vse postane prizadevanje,
za katero bo vsakdo odgovarjal." Alessandro Manzoni*

*Posvečeno moji dragi noni Lilijani...
Hvala, ker si mi bila vedno ob strani v dobrem in slabem.*

*Zahvaljujem se mentorju dr. Rajku Knezu za strokovno pomoč in nasvete pri izdelavi
diplomskega dela, staršem za finančno podporo med študijem, prijateljem in družini za
vso spodbudo, ki me je pripeljala do zaključka študija.*

KAZALO

1 UVOD	9
2 SPOSOBNOST ŽIVALI.....	10
3 LASTNIŠTVO ŽIVALI.....	11
4 SUBJEKT ODGOVORNOSTI.....	13
5 ODGOVORNOST ZA ŽIVALI	14
5.1 <i>Odgovornost za škodo, ki jo povzroči domača žival</i>	17
5.2 <i>Odgovornost za škodo, ki jo povzročijo divje živali</i>	19
5.2.1 Lovne površine	20
5.2.2 Nelovne površine	20
5.2.3 Škoda zaradi trčenja divjadi z avtomobilom	21
5.3 <i>Pogodbeno zavarovanje proti odgovornosti</i>	22
6 ZAKLJUČEK.....	23
LITERATURA IN VIRI	25
Monografije.....	25
Pravni viri.....	25
Članki	26
Sodna praksa	26

POVZETEK

Živali nimajo tistih lastnosti, ki so svoje le človeškim bitjem. Odsotnost prištevnosti, svobodnega odločanja in razuma jim onemogoča, da bi prevzemale upravičenja in dolžnosti. Manjkajoče lastnosti bi tako omogočale, da bi bile v pravu obravnavane kot subjekti. Že od samega obstoja človeštva, nam predstavljajo pomembno vlogo. Sprva kot sredstva za doseganje človekovih interesov, pa vse do čustvene navezanosti. Živali vplivajo tudi na razvoj pravnega sistema. Sprva so to področje urejali le z odločbami, ki so živali opredeljevale kot del premoženja gospodarja, sčasoma pa so v ospredje prešli modernejši cilji ohranitve biotske raznovrstnosti. Že stoletja se razvijajo zahtevnejše filozofske teorije o njihovem vplivu, psihologi in medicina razvijajo vedno več terapij zdravljenja bolezni s pomočjo le teh, ukvarjajo pa se z najbolj zahtevnimi pravnimi vprašanji, kot je na primer podelitev pravne subjektivitete v smislu živalskih pravic. Tako slovenski pravni red kot drugi veliki civilni zakoniki opredeljujejo žival kot stvar, nad katero lahko človek načeloma prosto razpolaga. Zaradi spoznanja, da živali ne moremo enačiti npr. z avtomobilom, jim pravni redi namenjuje posebno varstvo z nacionalnimi in mednarodnimi akti, tako da jim že priznavajo določene pravice. Sodobni zoofili in animalisti so mnenja, da je tudi živalim potrebno priznati t.i. živalske pravice, s katerim, bi se zavezovalo k pravilnemu ravnanju.¹ Temelj tega prepričanja pa so spoznanja, da so nekatere živali, ki so "psihično višje razvite", sposobne pomnjenja ter čutenja trpljenja, zadovoljstva, želje, lastnosti, ki so bile do nedavnega lastne samo človeku. *Regan* se zavzema, da bi imeli ljudje moralne dolžnosti, ki preprečujejo izkoriščanje živali za prehrano, lov, poskuse, živalske vrtove in podobno.²

Ko stopimo skozi vrata na ulico lahko opazimo, koliko posameznikov ali družin, se je odločilo za nakup ali posvojitve hišnega ljubljence. Tudi v primeru divjih živali lahko opazimo močen porast slednjih. Ta porast pa v zadnjem času kmetom predstavlja velike nevšečnosti in stroške za zaščito svojih pridelkov in čred. Če smo včasih zelo redko videli srno med nabiranjem gob, je danes srečanje z divjadjo že skoraj vsakdanja stvar. Živali so že tako močno navajene na človeško prisotnost, da se brez strahu približujejo tudi stanovanjskim hišam.

Zaradi velikega porasta živali je dolžnost zakonodajalca, da uredi to področje in tako vzpostavi sožitje med človekom in živaljo. Pogoste interakcije z njimi in verjetno tudi pomanjkljiva skrb s človeške strani, pripelje do povzročitve škode, za katero sama žival zaradi svoje narave, odsotnosti zavesti in pravne sposobnosti ne more biti nosilec odgovornosti.

V diplomski nalogi je predstavljeno lastništvo živali. Doktrina se je v opredelitvi problema zavzela za izraz imetništvo, ker gre za širši pojem, saj zajema že samo detencijo. Poleg tega pa srečamo v razmerju do živali tudi primerjavo med lastnikom in

¹ N. Viškovič, *Pravice živali*, Pravnik, Ljubljana, let. 50 (1995), str. 589.

² Povzeto po: T.Regan: *The case of Animal Rights*, Berkeley, 1983, str. 34 in nasl.

skrbnikom. Razlika med njima je v tem, da je lastnik oseba, ki je opisana v centralni register psov, skrbnik, pa je oseba, ki dejansko za žival skrbi. V primerjavi z italijanskim civilnim zakonikom.

Slovenski pravni red deli živali na domače in divje. V obeh primerih se priznava pravni standard nevarne živali, ki bistveno vpliva na opredelitev odgovornosti. Glede na to, da se državi razlikujeta v sistemih, saj je Slovenija prevzela germanski model, Italija pa romanski, je namen diplomske naloge tudi v ugotoviti, ali se sistema na tem področju bistveno razlikujeta.

Ker nam zakonodaja ne nudi/podaja konkretnih podatkov, sem pojme in dolžnosti imetnika predstavila s sodno prakso in tako podrobneje razložila vidike lastništva živali. Zaradi povečanega števila živali bodisi v urbanem okolju, kakor tudi v gozdovih, je imetnikom živali in vozil na voljo zavarovanje za take škodne primere. V zadnjem poglavju je zato predstavljeno pogodbeno zavarovanje s pogoji ter izključitvami odgovornosti, ki jih postavljajo zavarovalnice, kot sopogodbeniki v njihovih splošnih pogojih.

Ključne besede: odgovornost za škodo, ki jo povzroči žival, divja žival, domača žival, nevarna žival, subjektivna odgovornost, objektivna odgovornost, skrbništvo, lastništvo, pogodbeno zavarovanje.

ABSTRACT

Animals do not have those characteristics which are common only for humans. The lack of sanity, freedom of choice and intellect are preventing them to be able to take entitlements and obligations. The missing features are making it impossible to be treated like subjects.

From the beginning of mankind they played an important role. Initially as food resources, then as a working tool and all the way to emotional connections. The importance of animals it's also affected the development of the legal system, starting with the decision to be seen as a owner assets, through the modern goal of preserving biodiversity. For centuries it developed complex philosophical theories about their impact, psychology and medicine are also recognising the influence of animals on diseases treatments, all the way to the most complex legal issues, such as whether to grant legal personality to animals in terms of animal rights.

Thus the Slovenian legislation, as other major Civil Codes define an animal as a thing over which a man can freely dispose. Due to the realization that the animals can't be treated such as a car, legal systems recognize them some rights as they offer them special protection with national and international acts. Modern zoofiles and Animalists have the opinion that it is necessary to recognize them 'Animal Rights', which would obligate human to have a proper doing.

The foundation of this belief is based on the opinion that some animals are psychically higher developed beings, capable of memorizing and feeling pain, pleasure, desire, which until recently were only owned by man. *Regan* advocates that people must have moral obligations to prevent the exploitation of animals for food, hunting, experiments, zoos.

As we step outdoor on the street we can see how many individuals and families purchased or adopted a pet. Even in the case of wild animals we can see a strong increase of numbers, so that it's represented a significant inconvenience and expense for farmers to protect their crops and herds. If in the past we rarely saw a deer while we were collecting mushrooms, is nowadays an encounter with a wild animal an everyday thing. Animals are so much accustomed to the human presence, that they even approach our homes without any fear.

Because of such a large increase of animals is the duty of the legislature to regulate this area in order to establish harmony between man and animals. It is because of such frequent interactions with them, and probably also the lack of diligence from us, that it comes to the civil liability for animals, which because of their nature, lack of awareness and legal capacity can't be responsible.

In the thesis it's presented the ownership of animals. The doctrine chosen to use the wider meaning of ownership, that includes the detention. In addition, we can also find the comparison between animal owners and administrators. The difference between them lies in the fact that the owner is registered in a central register of dogs, an administrator by the other hand is the person who actually takes care of the animal.

In comparison with the Italian Civil Code slovenian legal order divides the animals in two groups, such as domestic animals and wild animals. In both cases it's recognized the legal standard of dangerous animals, which significantly affects the definition of the liability. Due to the fact that they differ in the systems, since Slovenia took the Germanic model, and Italy Roman, the purpose of the thesis also determines whether the system in this area vary greatly.

Since the law does not give us specific information, I presented the concepts and duties of the holder in conjunction with the case law and I also took a further explanation of other aspects of animal ownership.

Due to the increased number of animals, whether in the urban environment, or in forests, it is available for owners of animals and cars an insurance for this kind of event. In the last chapter of my thesis is presented the contractual insurance with the terms and conditions and also exclusions of liability imposed by insurance companies as contractors in their general conditions.

Key words: the liability of the damage caused by an animal, wild animal, domestic animal, dangerous animal, subjective liability, objective liability, custody, ownership, contractual insurance.

1 UVOD

“Žival je v pravu stvar, ki nekemu pripada.”³ Že od samega začetka zgodovine človeštva je bila zelo pomemben dejavnik, sprva v prehranjevalni verigi, nato kot delovni pripomoček oz. orodje, v sodobnem času pa predstavlja predmet naše čustvene navezanosti. V obdobju starega Rima, so na živali gledali kot stvari v pravnem prometu. Bile so predmet pravic in obveznosti, s katerimi so lahko prosto razpolagali; ustanavljali so stvarne pravice in bile predmet pravnih poslov. Lahko so jih prodali, zastavili ali celo brez razloga ubili. Uboj so takrat gledali zgolj kot zmanjšanje premoženja. Na prosto živeče živali pa so gledali kot na nikogaršnjo last, po kateri so lahko kadarkoli posegli in si vzeli pod oblast. Domačim živalim, za razliko od divjih, so priznali krotko naravo, ki pa je služila zgolj v odškodninskem pravu pri ugotavljanju odgovornosti za nastalo škodo. Šele v modernem času so se pojavile prve teorije o živalih kot živih bitjih, katerim je treba nujno priznati določene pravice. V času starega Rima je imela oškodovana stranka na voljo tožbo imenovano *actio de pauperie*, ki je oškodovancu omogočala poplačilo nastale škode, tako da mu je lastnik škodo lahko bodisi poplačal ali izročil žival. Tožba je prišla v poštev samo za domače živali, katerih temeljna značilnost je bila krotkost. Da bi bila izpolnjena predpostavka odgovornosti, pa je moral obstajati še element razdraženosti.

Ker divjih živali niso priznavali kot krotkih – poleg tega pa je veljalo pravilo, da ob pobegu divje živali preneha lastninska pravica in s tem dolžnost lastnika za prevzem odgovornosti pri nastanku škode – tožba v takih primerih ni prišla v poštev, imeli pa so na voljo analogno tožbo.⁴

Ker je imelo rimsko pravo močan oziroma celo poglobljen vpliv na razvoj sodobnega sistema, lahko vidimo veliko podobnosti tudi na tem področju. Tako v takratnem kot v sedanjem času ni bilo bistvenega pomena, da je žival škodo povzročila neposredno. Če je podivjani konj prevrnil stvar, ki je padla in poškodovala mimoidočega, ali če je bolna žival poginila in širila kužno bolezen, je lastnik živali odgovarjal, četudi se žival oškodovanca ali njegovih poginulih živali ni dotaknila.

Danes imajo živali še veliko bolj pomembno vlogo. Delo s pomočjo živalske sile se je vsaj v razvitejših državah močno zmanjšalo, lahko bi rekli tudi izginilo, še vedno pa ima pomembno vlogo v prehranski industriji, saj živalska hrana, , predstavlja večinski delež vse proizvedene hrane. Pomemben pa je tudi faktor čustvene navezanosti, ki smo ga pridobili skozi vsa leta. Danes ima skoraj vsaka družina, stanovanje ali hiša vsaj enega hišnega ljubljence. Trend se spreminja, saj vedno več oseb izbere eksotične živali, kot so kače, škorpioni, kuščarji, papige in drugi sesalci, za katere si še nedolgo od tega nismo predstavljali, da nam bodo delale družbo v naši domovih. Zaradi porasta

³ B. Strohsack, Žival in škoda (Žival v odškodninskem deliktu), Založba Dopolna delavska univerza Univerzum, Ljubljana 1982, str. 21.

⁴ Povzeto po J. Krajnc, Rimsko pravo, GV Založba, Ljubljana 2008, str. 708-711.

živali in posledično interakcije z ljudmi, pa pogosteje nastaja škoda, zato se je sistem razvil v smeri področja odgovornosti za škodo.

2 SPOSOBNOST ŽIVALI

Pravna sposobnost je sposobnost osebe, da je lahko subjekt oz. nosilec pravic in obveznosti.⁵ V sodobnem pravnem sistemu se pravno sposobnost pridobi že z samim rojstvom in ni vezana na dejanske lastnosti in zmožnosti posameznika. V zgodovinskem obdobju se je lastnost pravne sposobnosti omejevala. V obdobju rimske države je bila omejena zgolj na "svobodne rimske državljane."⁶ Sužnji so imeli enak položaj kot stvari, zato kot objekti niso imeli možnosti, da bi bili nosilci pravic in obveznosti.

Razvoj rimske države in samega rimskega prava je za pravnike postavitev temeljev sodobnega pravnega sistema, ki se kaže v tem, da določeni instituti takratnega sistema veljajo še danes. Pravne osebe kot "pravni konstrukti, ki obstajajo samo v pravu"⁷, so se oblikovali prav v času rimskega prava. Tako rimsko kot sodobno pravo ne priznavata pravne sposobnosti samo fizičnim osebam, ampak tudi različnim samostojnim subjektom, in sicer v obliki skupnosti oseb ali skupnosti premoženja. To so pravne osebe. Pravne osebe pridobijo pravno sposobnost z vpisom v sodni register.

Keresteš v svojem delu opredeljuje besedo subjekt kot "neodvisno dejansko bit,"⁸ katere bistvena značilnost je življenje, ki vključuje zavest. Avtor opredeljuje človeka kot temeljni subjekt prava, ki je zavesten posameznik in usmerjevalec lastne dejavnosti, ki pa ostane pravu podrejen. Ta podrejenost in hkrati odvisnost položaja nasproti pravu pa je tudi tanka meja, ki lahko v primeru preseganja povzroči, da človek kot subjekt prava postane objekt.⁹

Načelo pravne enakosti določa, da morajo biti vse pravice in dolžnosti dostopne vsem pod enakimi merili. Subjekt prava ima v pravnem svetu aktivno vlogo, česar pa objekt tega ne more prevzeti, saj nase ne more pripisati pravice ali prevzeti odgovornosti, zato je njegova vloga zgolj pasivna. Žival je bila že od samega začetka zgodovine človeštva opredeljena kot stvar, čemur je seveda pripomogla tudi nadrejenost človeka v prevladujočem položaju.

Stvarnopravni zakonik opredeljuje stvar kot samostojni telesni predmet, ki ga človek lahko obvladuje.¹⁰ Tudi različne tuje zakonodaje se glede stvari opredeljujejo podobno. Avstrijski ABGB stvar določa kot vse tisto, kar se razlikuje od osebe in služi človekovi

⁵ J. Kranjc, o.p., str. 331.

⁶ J. Krajnc, o.c., str.331.

⁷ J. Krajnc, o.c., str. 331.

⁸ T. Keresteš, Živali v pravu- med subjektom in objektom, Zbornik Pravne fakultete Univerze v Mariboru, letnik 2(2006), str. 2.

⁹ Povzeto po T. Keresteš, o.c., str. 1-17.

¹⁰ Stvarnopravni zakonik, Uradni list RS, št. 87/02 z dne 17. 10. 2002, V nadaljevanju SPZ, gl. 15. člen SPZ.

uporabi.¹¹ Modernizacija prava in pritisk družbe pa sta vplivala na člen tako, da so iz opredelitve izvzeli živali. V slovenskem SPZ in drugih velikih civilnih zakonikih, kot sta italijanski Codice civile¹² in nemški BGB,¹³ pa lahko opazimo, da se je pogled na žival kot stvar v letih bistveno spremenil. V ODZ je določeno, da živali niso stvari, kar jih približuje človeku kot živemu bitju, vendar je to približevanje zgolj navidezno, saj se za živali uporabljajo pravila, ki veljajo za stvar, če zakon ne določa drugače. Sodobni pravni sistemi so do danes sprejeli že veliko pravnih aktov glede zaščite živali. Tendencia sodobnega časa odpira nova pravna vprašanja glede živali, njihove zaščite, zavest ljudi pa terja tudi številna ukrepanja s strani EU. V Sloveniji so zaščitene tako v ustavi in zakonodaji kot tudi v mnogih mednarodnih pogodbah in aktih Evropske unije. Doživljamo jih kot živa bitja, podobna človeku,¹⁴ ter imajo razvita čutila za sprejem zunanjih dražljajev in so sposobna čutiti boleče zunanje vplive.¹⁵ Zaradi zgoraj navedenih razlogov je treba na žival nujno gledati kot na neko vmesno stopnjo med subjektom in objektom, torej kot nekakšen objekt 'sui generis' oziroma objekt, ki pa so mu priznane določene pravice. Ker žival sama ni sposobna prevzeti odgovornosti za škodo, ki jo povzroči, je treba poiskati subjekt, ki bo sposoben prevzeti njeno odgovornost, bodisi kot fizična oseba (človek) ali kot pravna oseba (država, lovska družina ipd.).

3 LASTNIŠTVO ŽIVALI

Lastninska pravica je temeljna in absolutna stvarna pravica, ki omogoča najširšo obliko razpolaganja. Če imetniku kdorkoli preprečuje izvrševanje te pravice, ima ta pravico poseči po pravnih sredstvih, ki mu jih pravni red priznava. Negativni vidik lastniku dovoljuje, da lahko od vsakogar zahteva, da se vzdrži kršitve njegove pravice, velja pa pravilo, da je njegova pravica omejena z enakimi pravicami drugih.

Lastninska pravica vsebuje upravičenje do posesti (*ius possidendi*), uporabe (*ius utendi*), uživanja (*ius fruendi*) ter razpolaganja s stvarjo (*ius abutendi*). Lastnik ima svojo stvar načeloma v posesti in lahko z njo prosto razpolaga. Pri plodonosnih stvareh tudi pridobiva in uživa njene plodove. Stvar lahko odsvoji, uniči ali obremeni. Ker pa sem že predhodno omenila, da imajo živali v našem pravu poseben položaj, lahko lastnik z njimi prosto razpolaga le v okviru postavljenih meja zakonodaje. Žival lahko načeloma podari, odda v zavetišče ali usmrti, vendar zgolj na pravno dopusten način.. Zakon o zaščiti živali namreč določa, da ne sme nihče brez utemeljenega razloga povzročiti

¹¹ ABGB § 285.

¹² Codice civile Art. 810.

¹³ BGB § 90.

¹⁴ T. Keresteš, o.c., str. 3.

¹⁵ Glej 1. Člen ZZZiv.

živali trpljenja, bolezní ali smrti ter nepotrebno ali neprimerno usmrtitev označuje kot mučenje.¹⁶

Teorija uporablja kot izraz oblastvene pravice nad živaljo izraz skrbništvo, ki je širši pojem od lastništva, saj zajema že samo detencijo. Zakon opredeljuje skrbnika, kot osebo, ki ima žival bodisi v lasti ali oskrbi in odgovarja za ustrezno rejo, ravnanje, oskrbo in prevoz živali, ter imetnika objektov za rejo, trženje, prevoz, zakol, nego in prireditve z živalmi.¹⁷

Slovenski pravni sistem ne pozna izrecne prepovedi imetništva določene vrste živali. Zakon o ohranjanju narave prepoveduje ujetništvo tako živali domorodnih kot tujerodnih vrst, če imetnik ne uredi ustreznih bivalnih razmer in oskrbe, in hkrati določa obvezno pridobitev dovoljenja ministrstva za gojitev živali.¹⁸ Zakon o veterinarskih merilih skladnosti ureja in nadzoruje postopke registracij živali oz. odobritev, ki ga izvaja Veterinarska uprava Republike Slovenije (VURS).¹⁹ Tudi zakon o zaščiti živali ne vsebuje nikakršnega člena, ki bi fizični ali pravni osebi prepovedoval gojitev določene vrste živali, pod pogoji, da skrbniki zagotovijo ustrezno okolje za žival v ujetništvu, ki so opredeljene v 7. členu ZZZiv. Edina izrecna prepoved, ki jo najdemo v zakonu, je prepoved prodaje in podaritve hišnih živali osebam, mlajšim od 16 let, brez pisne privolitve staršev ali skrbnikov.²⁰ Prav slednji člen pa je večkrat kršen, saj se ne izvaja ustreznega nadzora nad načinom pridobitve živali. Predvsem pri hišnih ljubljjenčkih je veliko primerov, ko se zaradi njihove ljubke zunanosti in trenutne želje otrok pojavijo kot pogosta darila. Prepričana sem tudi, da je veliko ljudi, ki omenjene zakonske prepovedi niti ne pozna. Zaradi velike prezaposlenosti tako organa, pristojnega za nadzor, kot veterinarskih ambulant bi bilo po mojem mnenju zato je nujno treba opraviti večji nadzor nad skrbniki in okoljem, v katerem žival živi. Poleg tega da bi bil to eden od načinov, kako zmanjšati število zapuščenih živali, ki se znova in znova povečuje, bi bilo mogoče s tem tudi zmanjšati število nesreč oz. škodnih dogodkov, ki v večini primerov nastanejo zaradi neustreznega nadzorstva živali. V medijih smo večkrat zaznali veliko primerov neprimerne lastništva živali.²¹ Menim, da je naš pravni red na tem področju zelo pomanjkljiv. Kljub temu, da lastništvo živali ni povsem prepuščeno samovolji posameznikov, in da imamo določena varovala v obliki pogojev za pridobitev živali, kot so na primer ustrezne bivalne razmere, ni dovolj, da bi neustreznim osebam preprečilo prevzem tako velike odgovornosti, ki jo prinese lastništvo žival. Glede na to, da je prav imetnik odgovoren zanjo, mora zakonodaja nujno spodbujati odgovorno lastništvo. Vsebovati bi morala večja varovala za pridobitev živali, vključevati bi morala tudi ustrezna izobraževanja v primeru zveri in

¹⁶ Glej 3. in 4. odstavek ZZZiv.

¹⁷ Glej 5. člen ZZZiv.

¹⁸ Glej 19. in 21. člen ZON.

¹⁹ Glej 2. odstavek 6. člena ZVMS.

²⁰ Glej 10. člen ZZZiv.

²¹ Primer z bulmastifi, glej tudi:

http://www.ilmessaggero.it/PRIMOPIANO/CRONACA/sbranato_dalle_tre_tigri_che_accudiva_muore_7_Zenne_a_pinerolo/notizie/299490.shtml, Il messaggero, z dne 2.7.2013 (2.9.2015).

drugih vrst živali, ki so zahtevnejše za vzdrževanje. Lastnik bi moral biti ustrezno poučen, kako skrbeti zanje. Ni dovolj, da lastnik poskrbi za ustrezne bivalne razmere tигра, če sam nima ustreznega znanja o tem, kaj žival potrebuje in kako jo obvladati, da ne bi prišlo do izpostavljanja nevarnosti okolici,²² kakšne so njene vedenjske značilnosti v okolju, kjer je prisoten človek ipd.

4 SUBJEKT ODGOVORNOSTI

Za škodo, ki jo povzroči žival, odgovarja njen imetnik, tj. lastnik oziroma tisti, ki mu je bila žival zaupana. Naša zakonodaja in zakonodaja bivše države dopuščata možnost odgovornosti tudi rejcu živali ali oskrbniku, če je šlo za zanesljivo osebo.²³

Italijanska zakonodaja išče v pojmu lastnik širši obseg. V primeru nastanka škode ne bo toliko relevanten lastnik, ki je vpisan v register psov, ampak dejanski, ki izvaja svojo oblast in zanj skrbi. Samo varstvo živali (v primeru veterinarja, pastirja, t.i. dog-sitterja ipd.) za prenos odgovornosti ne zadostuje, ampak se ta opravi, ko ima novi imetnik iste "možnosti uporabe živali," kot je imel lastnik oziroma stopi v položaj bivšega lastnika.²⁴ V razmerju do tretjih oseb gre za alternativno odgovornost. Oškodovanec bo tožil tistega, kjer bo videl hitrejše in lažje poplačilo. V notranjem razmerju pa velja regresni zahtevek osebe, ki v času škode ni izvajala oblasti nad živaljo, zoper osebo, ki ni ustrezno izvaja nadzora nad živaljo.

V primeru divjih živali bodo subjekti odgovornosti za nastalo škodo na območju lovišč upravljavci lovišč oziroma lovske družine, v primeru divjadi, ki so zaščitene s trajno ali začasno prepovedjo lova, pa država ali lokalne skupnosti. Podlaga za to je zajeta v Zakonu o divjadi in lovstvu, ki določa, da z divjadjo upravlja Republika Slovenija, trajnostno gospodarjenje pa lahko prenese na usposobljeno pravno osebo, npr. lovsko družino.²⁵ Menim, da je taka ureditev smiselna, saj podelitev specifičnih pristojnosti pomeni razbremenitev države na tem področju, hkrati pa omogoča kakovostnejši nadzor in učinkovitost zaradi neposrednega stika, ki ga imajo lovske družine z divjadjo in okoljem, v katerem živijo, ter celostnega pogleda na stanje v naravi. Trajnostno gospodarjenje obsega ohranjanje in lov divjadi, ukrepanje v njihovem življenjskem okolju, posege v populacije zaradi gospodarskih, veterinarsko-sanitarnih, zdravstvenih in drugih utemeljenih razlogov.²⁶ Država prek svojih organov ne more uresničevati nalog, določenih z zakonom, zato ob njihovem prenosu na lovske družine omogoči izvrševanje slednjih in s tem tako doseže sožitje med naravo in človekom.

²² Na primer: Policija v bližini Pariza na lovu za tigrom, Večer, 13.11.2014, dosegliv na <http://www.vecer.com/clanek2014111306073191> (21.9.2015).

²³ B. Strohsack, o.c., str. 43.

²⁴ Cass., 30-11-1977, n. 5226, in Giur. it., 1978, I, 1, 225; Giust. civ. 1978, I, 739 con nota di Ventrella; in Resp. civ. e prev., 1978, 230; in Foro it., 1978, I, 909).

²⁵ Glej 1. člen ZDLov-1.

²⁶ Glej 3. člen ZDLov-1.

V Italijanski zakonodaji je na tem področju prišlo do pomembnih sprememb. Včasih so bile divje živali opredeljene kot nikogaršnja stvar ali *res nullius*. Sprememba Zakona o lovu št. 968, iz leta 1977, pa je vnesla novost. S sprejemom zakona so divje živali postale naravno javno dobro, ki je po novem bilo v oblasti države. Zakon je tako oškodovancem omogočil ugotovitev subjekta odgovornosti v primeru povzročitve prometne nesreče zaradi divjadi.

Ustava Republike Italije je regijam podelila področje lova, ki je zajemalo obenem pristojnosti za upravljanje lovnega območja in odgovornost za nastalo škodo v zvezi s podeljeno pristojnostjo. V skladu s svojo avtonomijo pa je lahko posamezna regija dodelila to področje v upravljanje provincam. Regija še vedno odgovarja v primeru deljene pristojnosti. Kasacijsko sodišče ji je naložilo dolžnost, da opravi vse, kar je potrebno, da prepreči nastanek škode in da ustanovi sklad, iz katerega se bodo lahko poplačali oškodovanci. Upravičeni so do poplačila zgolj za škodo, ki jo povzročijo divje živali, ki so določene v zakonskih normah za zaščito prostoživečih živali. Krivdna odgovornost države pa bo podana, če bo škoda nastala v naravnih rezervatih, ali zaradi živali, ki tam prebivajo.²⁷

5 ODGOVORNOST ZA ŽIVALI

Stranka je lahko odškodninsko zavezana, samo če je odgovorna.²⁸ Da lahko stranki očitamo odgovornost za nastala dejanja pa je potrebno, da je sposobna.²⁹ Žival nima zavesti in ni sposobna razumevanja zunanjih dražljajev in prilagajanja svojih dejanj glede na okolje, zato je ne moremo smatrati za prištevno. Ker ima lastnik moč nad nadzorom in varstvom živali in s tem sposobnost preprečiti nastanek škode, je njegova odgovornost tudi smiselna.³⁰ Prištevnost pa je tudi glavna predpostavka, zoper katero postane stranka odgovorna za svoja dejanja in odgovorna za škodo, ki jo je povzročila s svojimi dejanji.

Za škodo, ki jo povzroči žival, je po slovenskem pravnem redu odgovoren njen imetnik. Pravni red ne določa razlike med divjo in domačo, ampak med domačo in nevarno živaljo. Ker gre v primeru nevarne živali za pravni standard, je sodišče pri opredelitvi slednje odvisno od interpretacije v konkretnem primeru. Če gre za škodo, ki jo povzroči nevarna žival, je imetnik objektivno odgovoren ne glede na krivdo, zato se za oprostitev odgovornosti uporablja 153. člen OZ. Imetnik je prost odgovornosti, če

²⁷ Povzeto po A. Ceriofolini, DANNI AGLI AUTOVEICOLI CAUSATI DA FAUNA SELVATICA, Anno II, n. 4, str. 273 in nasl.

²⁸ S. Cigoj, Teorija obligacij: splošni del obligacijskega prava, ponatis, Uradni list Republike Slovenije 2003, str. 182.

²⁹ S. Cigoj, o.c., str. 182.

³⁰ Avv. S. Russo, Responsabilità giuridica di carattere civile, dosegljivo na: http://www.culturacinofila.it/rubriche/rub_legale_civile.php, (2.8.2015).

dokaže, da škoda izvira iz zunanjega vzroka, njegovega učinka pa ni bilo mogoče pričakovati in se njegovim posledicam izogniti ali jih odstraniti.

Sodna praksa je v eni od svojih sodb odločila, da gre v primeru jelena zaradi njegovih rogov za nevarno žival, srne pa niso opredelili kot nevarno žival. "Nevarna žival je lahko tudi domača žival, če so njene lastnosti (na primer pobesneli bik) takšne, da je očitno, da običajno nadzorstvo ne zadostuje za zagotovitev ustrezne varnosti ljudi in premoženja."³¹ Določene pasme psov, na primer, ki so rejene za pasje borbe, *Plavšakova* v svojem delu opredeljuje kot nevarne živali.³² Če gre za škodo, ki jo povzroči domača žival, zanjo odgovarja njen imetnik, subjektivno ali krivdno, razen če dokaže, da je poskrbel za potrebno varstvo in nadzorstvo.

Načelo objektivne odgovornosti je prevzel tudi italijanski Codice civile v 2052. členu. Italijanska zakonodaja sicer govori o lastniku in imetniku, ki ima žival v skrbništvu, (*custodia*) ne glede na to, ali je žival izgubljena ali pobegla. Edini eksculpacijski razlog, ki bi oprostil lastnika odgovornosti, je v primeru naključja, ki je opredeljen kot naravni ali njemu podoben dogodek, neodvisen od človeške volje, ki je zunaj razumne predvidljivosti in je ni mogoče odpraviti s skrbnostjo, višjo od običajne. Kot naključje štejejo izredne in nepričakovane dogodke, ki povzročijo izključitev krivde bodisi na podlagi poslovne ali neposlovne (t.i. *akvilijske*) odškodninske odgovornosti.³³ Člen se smiselno uporablja tako za udomačene kot za divje živali, za razliko od obligacijskega zakonika, ki govori o domačih in nevarnih živali.

ARSO opredeljuje domačo žival kot tisto, ki jo držimo doma kot družabnika in z njo ljubeznivo ravnamo, udomačena žival pa je po definiciji agencije divja žival, ki je naučena za življenje v bližini hiše in se ne boji bližine ljudi, oz. vrsta, ki je bila prej prosto živeča, zdaj pa se selektivno goji za potrebe ljudi.³⁴

Tako kot *Strohsack* v svojem delu³⁵ tudi italijanska sodna praksa opozarja na razliko med imetnikom, ki ima na živali rabo, ki mu hkrati predstavlja tudi pridobitno dejavnost, in imetništvom živali kot hrambo ali vzdrževanjem. Pastir, ki ima žival v detenciji zato, da bi jo vodil na pašo, in nad njo izvaja oblast, ki mu je bila podeljena, je zgolj kot pooblaščenec in v primeru škode, ki bi nastala, ne more biti odgovoren zanjo. Odgovoren bi bil zgolj v primeru, če bi mu pri njegovem delu lahko očitali premajhno skrbnost in zgolj za čas, ko ima žival v detenciji. Kasacijsko sodišče pa poleg naključja navaja kot razlog oprostive lastnika živali za nastalo škodo še krivdno ravnanje

³¹ Citirano po: J. Pensa v N. Plavšak, M. Juhart *Obligacijski zakonik s komentarjem (splošni del)*, 1. knjiga, GV Založba, Ljubljana, 2003, str. 906.

³² Povzeto po N. Plavšak, M. Juhart, R. Vrenčur, *Obligacijsko pravo; splošni del*, 1. natis, GV Založba, Ljubljana 2009, str. 589 in nasl.

³³ Povzeto po *Sezione Prima -Il fondamento della responsabilità*, dosegljivo na: <http://www.jus.unitn.it/cardozo/review/torts/resta-1997/resta2.htm>, (3.8.2015).

³⁴ Dosegljivo na:

http://kpv.arso.gov.si/kpv/Gemet_search/Gemet_report/report_gemet_term?ID_CONCEPT=2291&L1=302&L2=302, (15.9.2015).

³⁵ B. Strohsack, o.c., str, 36.

oškodovanca, ki se s svojim neobičajnim in nepredvidljivim ravnanjem izpostavi nevarnosti in jo s tem naredi možno in konkretno.

Če se je naša praksa ustalila na odločitvi, da gre v primeru odgovornosti za škodo, ki jo povzročijo nevarne živali, za objektivno, v primeru domačih živali pa subjektivno odgovornost, srečamo v italijanski doktrini in sodni praksi odstopanja.

Razlog za to je prav sprememba odnosa človeka do živali, ki se je z leti bistveno spremenil. V preteklosti so bile živali delovni pripomoček in sredstvo za pridobivanje prihodkov. Živali so bile načeloma priprte v hlevih pod nadzorstvom lastnika, zato je bila odgovornost za nastalo škodo tretjim tesno povezana s koristjo, ki jo je imel imetnik živali. Danes je vključitev živali v delovni proces redek pojav, saj nam živali predstavljajo predvsem čustveno navezo in družbo.³⁶

Ravno zaradi uporabe živali kot pripomočka so določeni teoretiki zagovarjali teorijo subjektivne odgovornosti, v obliki t.i. *culpa in vigilando* ali *culpa in custodiendo*, kjer so temelj odgovornosti imetnika videli v pomanjkljivem nadzorstvu in skrbnosti, ki je običajno potrebna v odnosu do narave živali.

Danes zasledujejo večinsko stališče, da odgovornost lastnika ne temelji na nadzorstvu, ampak na koristi v zvezi, ki jih ima oseba z živaljo, na podlagi principa, da kdor nosi koristi, nosi odgovornost. Zaradi navedenih razlogov se pojavljajo mnenja, da more biti skrbnost večja od običajne, ob upoštevanju značilnosti živali, ki je pod nadzorstvom.

Modernejša praksa opredeljuje tako odločitev že na podlagi lastništva ali uporabe živali in vzročne zveze med ravnanjem živali in dogodkom, ne glede na skrbnost, pazljivost, nevednost ali konkretne krivde v varstvu.

Namen zakonodajalca je v tem primeru privilegirati položaj oškodovanca nasproti oškodovancu, v poostitvi ekskulpacijskih razlogov na strani imetnika živali.

Manjšinska doktrina, ki zagovarja subjektivno odgovornost, vidi v naključju širši pojem naključja, saj zagovarja možnost ekskulpacije že z odsotnostjo krivde. Današnje večinsko mnenje pa zagovarja kvalificirano naključje kot ekskulpacijski razlog, in sicer kot nepričakovan in neizogiben dogodek, ki ga človek ne more odvrniti.³⁷

Da je v italijanski doktrini prišlo do razhajanja mnenj, najdemo vzrok tudi v členih 2051 c.c. in 2052 c.c. Prvi določa splošno odgovornost glede škode, ki jo povzroči stvar pod nadzorstvom, drugi pa odgovornost glede škode, ki jo povzroči žival. Razlika med njima je v odgovornosti, saj prvi označuje subjektivno, drugi pa objektivno. Sodba kasacijskega sodišča opozarja, da ima izraz nadzorstvo v obeh členih različen namen, in sicer da tudi v primeru, ko je žival izgubljena ali pobegla, ne spremeni podlage odgovornosti, ki bi veljala, če bi bila žival še vedno pod nadzorstvom lastnika. Tako v primeru pobegle ali izgubljene živali kot v primeru, da je žival še vedno pod nadzorstvom imetnika, ne spremeni temelja odgovornosti slednjega.

³⁶ Avv. G. Lepore, Responsabilita' per danni cagionati da animali a terzi, dosegljivo na: <http://www.dabitonto.com/rubriche/p-q-m-il-diritto-che-si-legge/r/responsabilita-per-danni-cagionati-da-animale-a-terzi/233.htm>, (1.9.2015).

³⁷ Povzeto po članku Avv. G. Lepore, o.c.

5.1 Odgovornost za škodo, ki jo povzroči domača žival

Odgovornost za škodo, ki jo povzroči domača žival, je opredeljena v 2. odstavku 158. člena OZ, ki določa, da je za škodo, ki jo povzroči domača žival, odgovoren njen imetnik, razen če dokaže, da je poskrbel za ustrezno varstvo in nadzorstvo. Kot je bilo že predhodno povedano, je v primeru domačih živali podana subjektivna ali krivdna odgovornosti, za katero je značilna prav možnost odgovorne osebe, da dokaže, da je škoda nastala brez njene krivde. Če bo imetniku uspelo dokazati, da je za svojo žival ustrezno poskrbel, mu za nastalo škodo ne bo treba odgovarjati.

Glede domačih živali se je stališče spremenilo. Tako v ODZ kot v bivšem Zakonu o obligacijskih razmerjih je veljala objektivna odgovornost, ki jo domača žival povzroči na tujem zemljišču ljudem ali premoženju.³⁸ V ODZ je obstajala celo retencijska pravica kot oblika samopomoči, ki je oškodovancu dovoljevala zarubitev živine do poplačila nastale škode. Veljavni obligacijski zakonik ter ostala zakonodaja sta na tem področju zelo skopa, zato ju dopolnjuje sodna praksa. Čeprav danes načeloma velja subjektivna odgovornost v primeru domačih živali, pa vendarle ni vedno tako. Za nevarne živali velja strožja oblika odgovornosti, tj. objektivna. Nekatere domače živali so opredeljene kot nevarne živali, zato za njih veljajo drugačna, strožja pravila. V primeru škode bo v tem primeru imetnik odgovarjal že na podlagi samega razmerja, ki ga ima do živali.

OZ ne določa, kaj je ustrezno varstvo in nadzorstvo živali. Odgovor lahko poiščemo v bivšem ODZ (III. novela), v paragrafu 1320, ki določa odgovornost lastnika živali, ki jo je povzročila žival, če je zanemaril potrebno čuvanje.³⁹ Pri presoji o ustreznih ukrepih lastnika se upošteva pravilo, po katerem je vsak dolžan, da se proti osebnosti in premoženju drugih vede tako, kot se v razumnem teku stvari pričakuje od razumnega in pazljivega občana.⁴⁰ Sodišče je v svoji sodbi odločilo, da je "za psa, ki se giblje v bližini ceste, dolžan poskrbeti njegov lastnik. Od voznika, ki ob upoštevanju cestno-prometnih predpisov pravilno vozi po cesti se ne more zahtevati, da bo v vsakem trenutku pričakoval, da mu na cesto lahko skoči kakšna žival. Povprečno skrben voznik lahko upravičeno pričakuje, da je pes šolan, vajen prometa in ne bo nenadoma skočil na cesto oz. pred vozilo. Če pride do take situacije pa je za škodo, ki jo povzroči pes, odgovoren izključno njegov lastnik in ni mogoče govoriti o soprispevku voznika."⁴¹ Hkrati je sodišče tudi zavračalo primerjavo, da bi pred avto lahko skočil otrok, ter tako situacijo označilo za bistveno drugačno od obravnavane.

Prav tako se lahko uporabi pravilo ODZ iz paragrafa 1321 bivšega ODZ, po katerem lastnik zemljišča nima pravice ubiti tuje živali, ki mu je na zemlji povzročila škodo. Lahko jo zgolj nažene ali zadrži kot retencijo do poplačila škode.⁴²

³⁸ B. Strohssack, o.c., str, 35.

³⁹ B. Strohssack, o.c., str, 38.

⁴⁰ B. Strohssack, o.c., str, 38.

⁴¹ VSL sodba I Cp 2528/2013, z dne 22.01.2014.

⁴² B. Strohssack, o.c., str, 38.

Takratno Vrhovno sodišče SR Slovenije je imelo v odločanju tudi zadevo glede jahanja dresiranih jahalnih konj. Sodišče je v svoji sodbi zavračalo možnost, da bi šlo za nevaren šport, za katero bi delovna organizacija objektivno odgovarjala, hkrati pa še opozarja, da se prav slednja organizacija ne more oprostiti svoje subjektivne odgovornosti z objavo sporočila, s katerim izjavlja, da ne prevzema odgovornosti, ki bi nastala ob morebitni škodi pri ježi jahalnega konja.⁴³

Kot ustrezno nadzorstvo se šteje tudi svarilni napis, ki opozarja na popadljivo žival in ni dovolj, da ima lastnik tak napis na samo enem od več možnih pristopov k hiši.⁴⁴

Ekskulpacijski razlog v primeru povzročitve škode domače živali je v ustreznosti varstva in nadzorstva. Sodišče se je v eni od odločb opredelilo, da mora biti nadzorstvo prilagojeno situaciji, ki jo je lastnik mogel ali moral predvidevati. V sodni praksi je izrecno poudarjeno, da mora gospodar psa obvladati, tako da mu ne uide izpod nadzora. Ker so otroci redno preskakovali ograjo na njegov vrt, bi moral varstvo psa prilagoditi dani situaciji, tako da mu ne bi smelo biti omogočeno prosto sprehajanje po dvorišču, pa čeprav je bilo slednje zavarovano in je lastnik izvrševal detencijo psa na svojem zemljišču. Že samo dejstvo, da so otroci večkrat preskakovali ograjo, je bilo dovolj, da se je od lastnika pričakovalo, da bi moral in mogel pričakovati, da se bo dejanje ponovilo in v okviru danega ustrezno reagirati.⁴⁵

Objektivna odgovornost je podana, ko nastanejo take okoliščine, ki predstavljajo povečano nevarnost. Ker je pojem nevarne živali nedoločen pravni pojem, katerega vsebino se določi na podlagi konkretnih življenjskih primerov, je sodna praksa določila nekatere primere objektivne odgovornosti:

- bik predstavlja nevarno stvar,⁴⁶
- delo z domačimi živalmi, kot so npr. govedo, konji, osli itd. je vedno delo s povečano nevarnostjo, saj so odzivi živali nepredvidljivi,⁴⁷
- psi, ki so vzrejeni za borbe,⁴⁸
- žival s spremenjenimi značajskimi lastnostmi.⁴⁹

Za vsako žival pa ne more veljati, da je po svoji naravi nevarna za okolico. Nevarnost je lahko podana na podlagi določenih okoliščin, katerim je izpostavljena glede na velikost, težo, delo, ki ga opravlja, ali glede na siceršnjo naravo. Zaradi krotke narave so lastniki dolžni poskrbeti za vzgojo živali in čim manjšo nevarnost. Nevarnosti sicer ne moremo izključiti, saj prav krotka narava ter odsotnost zavesti živali onemogočata, da bi ustrezno reagirala v dani situaciji. Da pa 'obsodimo' pse določenih pasem za nevarne in tako lastnike *a priori* prisilimo k strožji obliki odgovornosti, je po mojem

⁴³ Vrhovno sodišče SR Slovenije, Pž 926/74 z dne 7.11.1974, neobjavljena.

⁴⁴ Vrhovno sodišče Slovenije, Rev 133/63, Poročilo sodne prakse VS SR Slovenije, 1963/I.tč.76.

⁴⁵ Odločba VSL sodba I Cp 557/2015, z dne 22.4.2015.

⁴⁶ Vrhovno sodišče SR Slovenije, II Ips 98/80 z dne 21.8.1980. Poročilo sodne prakse VS SR Slovenije, 1980/II, str. 29, tč.3

⁴⁷ Vrhovno sodišče Vojvodine, Gž 1611/71 z dne 3.7. 1972, Zbornik sudske prakse, 1972/7-8, str. 498, tč. 759.

⁴⁸ N. Plavšak, M. Juhart, R. Vrenčur, Obligacijsko pravo; splošni del, 1. natis, GV Založba, Ljubljana, 2009.

⁴⁹ VSL sodba II Cp 2890/2012, z dne 8.5.2013.

mnenju krivično. Ali bo pes nevaren, je odvisno predvsem od človeka oz. lastnika, ki je dolžan vzgajati psa in nad njim prevzeti tako moč, da bo postal obvladljiv. Katerikoli pes je lahko nevaren, če je izpostavljen določenim okoliščinam in pomanjkljivi vzgoji. Tudi nemški ovčar, kot značilen pes čuvaj, je lahko nevaren. Zato menim, da je mnenje *Plavšakove*, ki so ga sprejele tudi zavarovalnice pri zavračanju poplačila škode pri psih določenih pasem,⁵⁰ preveč posplošeno. Primerneje bi bilo oceniti vsakega psa v konkretnem primeru, ne glede na pasmo, ki ji pripada, saj se tudi tisti, ki ne sodijo pod nevarno pasmo, lahko pokažejo za zelo ljubeče hišne ljubljence in obratno; psi, ki veljajo za družinske pse, se izkažejo za nevarne. Protekcionistični odnos do oškodovanca lahko povzroči, da si jemlje preveč pravic in tako zmanjša svoje dolžnosti v ravnanju z živalmi.

5.2 Odgovornost za škodo, ki jo povzročijo divje živali

V današnjem okolju divjad povzroča veliko težav. Pogosto lahko prek medijev poslušamo ali gledamo prispevke, kako se kmetje pritožujejo nad škodo, ki jim jo povzroča divjad. Zveri, kot so medvedi, volkovi in lisice, pa tudi druga divjad, kot so divji prašiči in včasih zelo plašne srne in srnjaki, jeleni in košute, so danes tako navajeni na človeka, da jih lahko srečamo tudi sredi belega dne, bodisi na jasad, poljih, vrtovih, pa tudi že ob cesti. Včasih tako plašne živali danes živijo ob boku človeka, kjer se ob srečanju z njim ne pustijo motiti. Kmetje so primorani vlagati ogromno denarja v svoje kmetije, da jih zavarujejo pred njimi. Sredstva, ki so bila včasih uspešna pri preganjanju živine in tako zavarovanju pridelkov, so danes celo nesmiselna. Konkretnih razlogov, zakaj se je število divjih živali v zadnjem obdobju toliko povečalo, ni. Pravo varstva okolja zasleduje načelo sorazmernosti, kjer predstavlja odstrel živali najbolj skrajno silo, saj je eden glavnih ciljev države na področju okolja biotska raznovrstnost, s katero se poskuša ohraniti in zavarovati pred izumrtjem številnih vrst živali.

Tudi divje, prostoživeče živali, ne morejo zase prevzemati nobene odgovornosti ali pridobivati kakršne koli pravice. Za dejanjem živali je vedno odgovoren človek, bodisi kot zasebnik – lastnik oziroma imetnik, upravljavec lovišč ali država. Divjad spada pod del naravnega javnega dobra, torej spada pod stvari ali dobrine, ki so v javni lasti, namenjene skupni rabi. Populacijo prostoživečih vrst delimo na divjad in zavarovane prostoživeče živalske vrste. Delitev je pomembna prav zaradi ločitve pristojnosti upravljanja. Prav tako je tudi v primeru odškodninske odgovornosti ta razmejitev pomembna, saj nam pove, kdo je odgovoren za nastalo škodo, ki jo povzročijo omenjene živali.

Zavarovane prostoživeče živalske vrste so urejene z Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah.⁵¹

⁵⁰ Več o tem v nadaljevanju.

⁵¹ Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah, Uradni list RS, št. 46/04.

Divjad pa je urejena v Zakonu o divjadi in lovstvu,⁵² kjer so določene posebnosti odškodninske odgovornosti, višine škode in uveljavljanja škode za škodo, ki jo povzroči divjad. Za to škodo odgovarja upravljavec lovišča oziroma Republika Slovenija, odvisno od tega, ali je površina lovna ali nelovna. Za lovne površine so odškodninsko odgovorni upravljavci lovišč.

5.2.1 Lovne površine

Za škodo, ki jo povzroči divjad na lovni površini, so odškodninsko odgovorni upravljavci lovišč. Na spletni strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je predstavljen postopek izplačevanja odškodnin za škodo, ki jo povzročijo prostoživeče živali.

“Za škodo, ki jo povzroči divjad na lovni površini, so odškodninsko odgovorni upravljavci lovišč. Postopek ocene in izplačila škode je narejen sporazumno med strankama. Lovska organizacija, ki upravlja lovišče, mora javno na krajevno običajen način objaviti osebne podatke oseb, ki so pooblaščen sprejemati zahteve za povračilo škode po divjadi. Oškodovanec pa je dolžan škodo na kmetijskih in gozdnih kulturah v treh dneh od dneva, ko je škodo opazil, pisno prijaviti pooblaščenju.”⁵³

5.2.2 Nelovne površine

Na območju nelovnih površin država objektivno odgovarja za škodo, ki jo povzroči divjad, če ne odgovarja krivdno upravljavec lovišč,⁵⁴ ter tudi za škodo, ki jo povzročijo medved, volk ali ris⁵⁵ kot zavarovane prostoživeče živali. V tem primeru bo oškodovanec lahko uspešno uveljavljal povračilo nastale škode le, če je kot dober gospodar izvedel vse nujne in potrebne ukrepe za preprečitev škode, bodisi sam ali tako, da je to zahteval od pristojnega ministrstva. Na območju nelovnih površin je pristojno Ministrstvo za okolje in prostor. Ob pomanjkanju navedenih pogojev pa država ne pomaga, kljub temu da gre za živali v naravnem okolju.⁵⁶ Sodna praksa je v svoji odločitvi v zvezi s tem podala pomembno odločitev, in sicer zagovarja stališče, da je tveganje srečanja s tako živaljo povezano z gibanjem v tem okolju. Oškodovančev prevzem tega tveganja pa je razlog za oprostitev odškodninske odgovornosti države ali upravljavca za škodo, ki jo divja žival povzroči (npr. napad medveda).⁵⁷

⁵² Zakon o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 – odl. US, 17/08 in 46/14 – ZON-C.

⁵³ Citirano po: http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/lovstvo/izplacevanje_odskodnin_za_skodo_ki_jo_povzrocijo_prostozivece_zivali, (27.8.2015)

⁵⁴ Zakon o divjadi in lovstvu, glej 56. člen.

⁵⁵ Glej 54, člen ZDLov-1, glej tudi 92. In 93. člen ZDLov-1.

⁵⁶ Povzeto po D. Možina, Odškodninska odgovornost države, Pravni letopis 2013, str. 160.

⁵⁷ Vrhovno sodišče, odločba v zadevi II Ips 477/207 z dne 18.2.2010.

Možina je v svojem delu predstavil primer napada medvedke na gozdarja in se zavzel za stališče zgoraj navede sodne prakse, in sicer z argumentacijo, da zakon rizika, ki izhaja iz namernega izzivanja medvedke z mladiči v njenem brlogu, se ne bi smel prenašati na davkoplačevalce ter da ne sme biti dopustno, da bi država objektivno odgovarjala za vsako škodo, ki mu jo povzroči katerakoli žival.⁵⁸ Hkrati dodaja, da je treba spodbujati skrbno ravnanje posameznikov v smislu preprečevanja škode, in, da družba oškodovanca, ki utrpi hude poškodbe, za katere je sam odgovoren, ne pusti na cedilu, saj mu prek sistema zdravstvenega in socialnega zavarovanja ter dajatev priskoči na pomoč.⁵⁹

Sprva morda zelo strogo stališče *Možine* podpiram, saj mora človek prevzeti odgovornost, ko se napoti v gozd. Ko se odpravimo na obisk, moramo spoštovati gostitelja in njegova pravila, prav tako bi moralo veljati tudi, ko se človek odpravi v okolje, ki je domače divjim živalim. Hkrati bi bilo morda primerneje, če bi enako stališče veljalo tudi v primeru domačih živali. Posameznik, ki se sam odloči iti na dvorišče, kjer je pes, bi moral za to prevzeti odgovornost, saj je prehod na to dvorišče za psa enakovredno posegu v zasebnost kot je za nas vstop v stanovanje. Zato menim, da je bila odločitev sodišča v primeru odgovornosti lastnika, ki bi moral pričakovati, da bodo otroci ponovno preskakovali ograjo in zato onemogočiti prosto sprehajanje po dvorišču, prestroga. Tudi otrokom bi lahko očitali neodgovornost, saj so vedeli, da je na dvorišču pes in preskok ograje je zanje pomenil obliko privolitve v nastalo škodo. Zdi se mi krivično, da mora biti stopnja odgovornosti pri lastnikih tako visoka, da jih celo omejuje pri izvrševanju lastninske pravice kot absolutne pravice, ki učinkuje zoper vse. V primeru škode, povzročene s strani divjih živali, je po italijanskem pravnem redu določena krivdna odgovornost s strani javnega organa, ki mu je zaupano območje, na katerem se žival giblje. Običajno je to regija. Pripisljivost odgovornosti pa je možna zgolj, če stranki uspe dokazati opustitev zaupanih nadzorstev, ki bi preprečili nastanek škode tretjim.

5.2.3 Škoda zaradi trčenja divjadi z avtomobilom

Sodna praksa je bila na temo odgovornosti lovske družine že od nekdaj različna. V času prejšnje zakonodaje so zavračali odgovornost slednje pri trčenju divjadi z avtomobilom in škodo označili za naključno. Postavitev opozoril ni okoliščina, od katere bi bila odvisna odškodninska odgovornost.⁶⁰

⁵⁸ Glej odločbo Okrožnega sodišča v Ljubljani v zadevi P 68/2009 z dne 15.12.2011, ki jo je potrdilo Višje sodišče v Ljubljani v sodbi št. II Cp 1184/2012 z dne 16.1.2013.

⁵⁹ D. Možina, Odškodninska odgovornost države, Pravni letopis 2013, str. 160.

⁶⁰ Okrožno sodišče Koper, Gž 98/69, neobjavljena.

Strogo so zavračali objektivno odgovornost, puščali so sicer odprto možnost kvalifikacije divjadi kot nevarne stvari, ki pa se je presojala po krivdni odgovornosti. V primeru pripisljivosti naključja je škoda doletela tistega, ki se mu pripeti.⁶¹

Danes temelji odgovornost lovske družine na krivdni odgovornosti. Če je na nekem cestnem odseku že večkrat prišlo do naleta divjadi, mora dati območna lovska zveza pobudo na cestno podjetje, da s tem postavi cestni znak. Če lovska zveza ne da pobude, bo nosila odgovornost na podlagi krivdne odgovornosti. V takem primeru se bo oprostila odgovornosti samo, če bo dokazala, da je škoda nastala brez njene krivde. Tudi italijanska sodna praksa je določila, da gre v tem primeru za krivdno odgovornost in zavzela stališče, da objektivna odgovornost, določena v 2051. členu c.c. ni ustrezna v primeru divjih živali. Prosto gibanje, ki je značilno za divje živali, onemogoča uporabo zgoraj navedenega člena, ki določa obveznost skrbništva. Zato se v takem primeru opravi individualizacija konkretnega protipravnega dejanja, ki mora biti pripisljiv javnemu organu.⁶²

5.3 Pogodbeno zavarovanje proti odgovornosti

Odgovornost imetnika domače živali je lahko tudi predmet pogodbenega zavarovanja proti odgovornosti, v okviru posebnih pogojev za zavarovanje stanovanjske opreme.⁶³

Splošni pogoji so vnaprej pripravljena pravila, ki jih pripravi ena stranka za nedoločeno število subjektov.⁶⁴ "Vsebina pogojev ne nastane s sodelovanjem obeh strank, ampak jih pripravi ena stranka."⁶⁵ Tudi v primeru pogodbenih zavarovanj proti odgovornosti so pogoji različni. Zavarovalnica Maribor ponuja tako zavarovanje, ki obsega škodo lastnika hišnih živali, udomačenih malih živali in čebel. Izvzete so vprežne živali, kot so goveda, konji, divje živali in živali, ki jih zavarovanec uporablja za pridobitne namene. Tudi v posebnih pogojih lahko opazimo, da sledijo pravni teoriji, ko ne krijejo zavarovanja določenim pasmam psov, ki so zaradi svoje pasme obravnavani kot nevarne živali. Zavarovanje izključujejo, če se ugotovi, da do škodnega dogodka ne bi prišlo, če bi bil uporabljen nagobčnik. Zavarovanje ne krije niti odgovornosti, če bi do škode prišlo na sprehodu ali stran od doma, saj je jasno določeno, da se kritje ne prizna, če škoda nastane izven oddaljenosti 50 metrov od stanovanjskega objekta. Zato bi se bilo treba v primeru škode sklicevati na pravila objektivne in subjektivne odgovornosti. Hkrati pa zajema še skrbnika, vendar zgolj v primeru, da ne oskrbuje živali zaradi pridobitnega namena ter ožjih družinskih članov. Zavarovalnica Generali je uredila odgovornost imetnika psa v posebnem poglavju, kjer še natančneje opredeljuje

⁶¹ Vrhovno sodišče SR Slovenije, Rev 72/70, neobjavljena.

⁶² Povzeto po: A. Aventaggiato, Danno cagionato da fauna selvatica: sì al risarcimento ex art 2043 c.c. Giudice di Pace, Firenze, sentenza 18/11/2013, z dne 28.3.2014, vir dosegljiv na: <http://www.altalex.com/documents/news/2014/03/27/danno-cagionato-da-fauna-selvatica-si-al-risarcimento-ex-art-2043-c-c> (20.9.2015).

⁶³ Na primer: Posebni pogoji za zavarovanje stanovanjske opreme Zavarovalnice Maribor, str. 3.

⁶⁴ Glej več V. Krajnc, Gospodarsko pogodbeno pravo, GV Založba, Ljubljana, 2006, str.61 in nasl.

⁶⁵ V. Krajnc, o.p., str. 62.

pojem nevarnega psa. Slednja ne omejuje odgovornosti za škodo glede na oddaljenost od bivališča, ne priznava pa kritja v primeru opustitve fizičnega varstva na javnem kraju in v primeru posredne škode zaradi bolezni psa. Podrobneje pa opredeljuje primere izključitve kritja zaradi lastništva psa z natančno določenimi lastnosti, kot so pasma, značaj, pretekla vedenja. Tako je recimo izključeno zavarovalno kritje v primeru, da gre za psa, ki je v preteklih 36 mesecih v vsaj dveh ločenih primerih povzročil telesno poškodbo človeku ali pokončal oziroma poškodoval drugo žival.⁶⁶

Odgovornost imetnika vozila v primeru trka z divjadjo pa je urejena v avtomobilskem zavarovanju v okviru kasko zavarovanja. Zavarovalnice so si na tem področju bolj enotne, kot pri zavarovanju za škodo, ki jo povzroči domača žival, na podlagi premoženjskega zavarovanja. Zavzele so stališče, da avtomobilski kasko krije škodo, ki je povzročena s strani divje živali, pod pogojem, da gre za dogodke, ki so presenetljivi in niso odvisni od voznikove volje.⁶⁷ Upošteva pa se le škoda, ki nastane z neposrednim dotikom živali. Posredno škodo, ki nastopi po dotiku in pomeni nadaljnjo škodo ter škodo, ki nastane zaradi preprečitve dotika, ne krijejo.⁶⁸

6 ZAKLJUČEK

Zaradi njihove nepredvidljivosti lahko živali predstavljajo resno nevarnost za človeka. Število žrtev zaradi neustreznega varstva nad živalmi se povečuje in s tem se povečujejo tudi zahteve za odškodninsko odgovornost. Tudi kljub ustreznemu zavarovanju se lahko zgodi, da pride do škode, vendar zaradi nepričakovanosti ne moremo ustrezno in pravočasno reagirati, da bi preprečili nastanek škode. Zato je bistvenega pomena dobra vzgoja in nadzor živali. Sodna praksa je na tem področju zelo pomembna, saj s svojimi sodbami oblikuje in zapolnjuje pravna vprašanja, ki jih naša zakonodaja še ni uredila.

Kljub temu, da sem primerjala dva zakonika različnih sistemov, imamo v veliki meri podobne rezultate. Tu lahko ponovno vidimo, kako močan vpliv je imelo rimsko pravo pri oblikovanju našega sistema.

Če so se tendence v preteklosti bolj nagibale k objektivni odgovornosti, se modernejši časi osredotočajo na krivdno odgovornost, kjer ima odgovoren skrbnik možnost oprostitev, če dokaže, da je ustrezno poskrbel za domače živali. Pravni standard nevarne živali pa je vedno bolj izpopolnjen in povzroča, da tudi lastniki domačih živali odgovarjajo strožje.

Žival, predvsem domača, bo nevarna, kolikor ji bo lastnik dopustil. Zato moramo biti zelo pazljivi pri izvajanju nadzora in nič prepustiti naključju. Kljub temu, da je pojem

⁶⁶ Povzeto po 9b. členu Splošnih pogojev za premoženjsko zavarovanje, v poglavju odgovornosti imetnika psa, str. 42.

⁶⁷ Glej na primer 1. odstavek 10. člena Splošnih pogojev za zavarovanje avtomobilskega kaska Zavarovalnice Triglav, str. 2.

⁶⁸ Glej na primer 2. tč. 1. odst. 10. člena Splošnih pogojev za zavarovanje avtomobilskega kaska Zavarovalnice Triglav, str. 2.

nevarna žival pravni standard in je odvisen od vsakokratne presoje sodišča, je teorija izoblikovala mnenje, da so določene živali in pasme psov že po svoji naravi nevarne.

Trg zavarovalništva nam ponuja veliko možnosti zavarovanja odgovornosti, ki pa dejansko v praksi potrošnikom ni v veliko pomoč. Ker je zavarovanje odgovornosti urejeno s splošnimi pogoji poslovanja, se možnosti uveljavljanja zahtevkov razlikujejo od zavarovalnice do zavarovalnice. Samo določene krijejo stroške škode, ki nastanejo medtem ko smo na sprehodu. Tista, ki omejuje kritje odgovornosti na 50 metrov razdalje od bivališča ima manj ugodne pogoje od ostalih, ki pokrivajo primere nastanka škode tudi zunaj obsega bivališča. Poleg tega pa bi bila zanimiva tudi analiza podatkov, kolikšen odstotek tovrstnih zahtevkov je bil uspešno uveljavljen.

Ker živali niso sposobne ustrezno reagirati okolju danim situacijam, je naša dolžnost, da se vedemo, tako, da ne bomo povzročili situacij, ugodnih za nastanek škodnega dogodka.

8 LITERATURA IN VIRI

Monografije

- 1) Alpa Guido, **La responsabilita` civile. Parte generale**, Utet Giuridica 2010
- 2) A. Ceriofolini, DANNI AGLI AUTOVEICOLI CAUSATI DA FAUNA SELVATICA. Alpa Guido, **La responsabilita` civile. Parte generale**, Utet Giuridica 2010
- 3) Cavalieri Paola, **Živalsko vprašanje, Za razširjeno teorijo človekovih pravic**, Ljubljana 2006
- 4) Cigoj Stojan, **Teorija obligacij: splošni del obligacijskega prava**, ponatis, Uradni list Republike Slovenije 2003
- 5) Jannarelli A., **La responsabilita` civile, in Istituzioni di diritto privato**, a cura di M. Bessone, Torino, 1995
- 6) Juhart Miha, Tratnik Matjaž, Vrenčur Renato, **Stvarno pravo**, GV založba, Ljubljana 2007
- 7) Kranjc Janez, **Rimsko pravo**, GV Založba, Ljubljana 2008
- 8) Krajnc Vesna, **Gospodarsko pogodbeno pravo**, GV Založba, Ljubljana, 2006
- 9) Novak Barbara, **Osebni pravni svetovalec**, Cankarjeva založba, Ljubljana 2006
- 10) Pavčnik Marjan, **Teorija prava: prispevek k razumevanju prava**, GV založba, Ljubljana 2011
- 11) Višković Nikola, **Pravice živali, Pravniki, Ljubljana**, let.50 (1995)
- 12) Plavšak Nina, Juhart Miha, Vrenčur Renato, **Obligacijsko pravo; splošni del**, 1. natis, GV Založba, Ljubljana 2009
- 13) Strohsack Boris, **Žival in škoda (Žival v odškodninskem deliktu)**, Založba Dopisna delavska univerza Univerzum, Ljubljana, 1982

Pravni viri

- 1) **Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah**, Uradni list RS, št. 46/04
- 2) **Obligacijski zakonik** - OZ (Uradni list RS, št. 83/01 z dne 25.10.2001)
- 3) **Stvarnopravni zakonik**, Uradni list RS, št. 87/02 z dne 17. 10. 2002
- 4) **Zakon o divjadi in lovstvu**, Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 – odl. US, 17/08 in 46/14 – ZON-C
- 5) **Zakon o ohranjanju narave** – ZON (Uradni list RS, št. 56/99 z dne 13.7.1999)
- 6) **Zakon o prepovedi nomadske paše** (Uradni list SRS, št. 38/74, 11/81, 42/86 in Uradni list RS, št. 4/92)

- 7) **Zakon o zaščiti živali** (Uradni list RS, št. 43/2007 z dne 18. 5. 2007 uradno prečiščeno besedilo) (ZZZiv-UPB2)
- 8) **Zakon o veterinarskih merilih skladnosti** (Uradni list RS, št. 93/05, 90/12 – ZdZPVHVVR, 23/13 – ZZZiv-C in 40/14 – ZIN-B)

Članki

- 1) Keresteš Tomaž, **Živali v pravu- med subjektom in objektom**, Zbornik Pravne fakultete Univerze v Mariboru, letnik 2(2006)
- 2) Avv. Simona Russo **Responsabilità giuridica di carattere civile**
http://www.culturacinofila.it/rubriche/rub_legale_civile.php, 2.8.2015
- 3) Možina Damjan, **Odškodninska odgovornost države**, Pravni letopis
<http://www.pf.uni-lj.si/media/mozina.odskodninska.odgovornost.drzave.pdf> (1.9.2015)
- 4) **Sezione Prima -Il fondamento della responsabilità**
<http://www.jus.unitn.it/cardozo/review/torts/resta-1997/resta2.htm>
(16.7.2015)
- 5) **Danno causato da animali domestici o selvatici**
http://www.dirittierisposte.it/Schede/Danno-alle-persone/Tipi-didanno/danno_causato_da_animali_domestici_o_selvatici_id1132739_art.aspx (1.9.2015)
- 6) **Izplačevanje odškodnin za škodo, ki jo povzročijo prosto živeče živali**
http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/lovstvo/izplacevanje_odskodnin_za_skodo_ki_jo_povzrocijo_prostozivece_zivali/ (1.9.2015)
- 7) **A. Aventaggiato, Danno cagionato da fauna selvatica: sì al risarcimento ex art 2043 c.c.** Giudice di Pace, Firenze, sentenza 18/11/2013, z dne 28.3.2014, vir dosegljiv na:
<http://www.altalex.com/documents/news/2014/03/27/danno-cagionato-da-fauna-selvatica-si-al-risarcimento-ex-art-2043-c-c> (20.9.2015)

Sodna praksa

- 1) Cass., 30-11-1977, n. 5226, in Giur. it., 1978, I, 1, 225; Giust. civ. 1978, I, 739 con nota di Ventrella; in Resp. civ. e prev., 1978, 230; in Foro it., 1978, I, 909).
- 2) VSL sodba I Cp 2528/2013, z dne 22.01.2014
- 3) Vrhovno sodišče SR Slovenije, Pž 926/74 z dne 7.11.1974, neobjavljena
- 4) Vrhovno sodišče Slovenije, Rev 133/63, Poročilo sodne prakse VS SR Slovenije, 1963/I.tč.76.

- 5) Odločba VSL sodba I Cp 557/2015, z dne 22.4.2015.
- 6) Vrhovno sodišče SR Slovenije, II Ips 98/80 z dne 21.8.1980. Poročilo sodne prakse VS SR Slovenije, 1980/II, str. 29, tč.3
- 7) Odločba Okrožnega sodišča v Ljubljani v zadevi P 68/2009 z dne 15.12.2011, ki jo je potrdilo Višje sodišče v Ljubljani v sodbi št. II Cp 1184/2012 z dne 16.1.2013
- 8) Okrožno sodišče Koper, Gž 98/69, neobjavljena
- 9) Vrhovno sodišče SR Slovenije, Rev 72/70, neobjavljena